SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

VIKTER

TEORI OCH EXEMPEL PÅ TILLÄMPNINGAR

SEBASTIAN LUNDMARK, DOKTOR I STATSVETENSKAP: **MEN ÄVEN CORNELIA ANDERSSON OCH FREJA WESSMAN**

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Viktning – Exempel på två användningsområden

Rätta till för beslut frågeställaren tagit om vem som ska bjudas in

Rätta till för respondentens beslut att delta eller ej

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Korrigering för svarsbortfall

Poststratifieringsvikter: när man vet hur befolkningen ser ut på förhand på en eller flera faktorer samtidigt (ofta möjligt i Sverige men mer sällan i andra länder)

Exempel: vet hur många kvinnor och män som studerat på universitet eller inte (fyra celler).

Läs till exempel: Kolenikov, S. (2016). Post-stratification or non-response adjustment? *Survey Practice*, *9*(3). https://doi.org/10.29115/SP-2016-0014

Korrigering för svarsbortfall

Kalibreringsvikter: när man endast vet hur befolkningen eller ens egna urval ser ut på enskilda faktorer.

Exempel: vet andelen kvinnor och män, vet utbildningsfördelning, men inte kvinnor och mäns utbildningsföredelning

Läs till exempel: Kolenikov, S. (2016). Post-stratification or non-response adjustment? *Survey Practice*, *9*(3). https://doi.org/10.29115/SP-2016-0014

Ett ideal

Skapa specifika vikter för varje sak du vill skatta

Vikter får bäst påverkan om faktorerna du viktar för samvarierar med det du vill skatta

Kalibreringsvikt: Raking

En upprepad process (iterativ):

- Räkna först ut hur mycket kvinnor och män skall viktas för att nå fördelningen i populationen
- Med vikten påslagen, räkna ut vad vikten skall vara för att få andelen universitetsutbildade eller ej att matcha populationen
- Med den nya vikten påslagen, räkna ut vad vikten skall vara för att den skall matcha befolkningens ålder
- Med den nya vikten påslagen, hur mycket behöver kvinnor och män viktas nu för att nå fördelningen i population?
- Fortsätt tills vikterna inte längre förbättrar fördelningen

ANESrake (Pasek, 2010) i R kan göra detta.

Josh Pasek [aut, cre]. (2010). *anesrake: ANES Raking Implementation* (p. 0.80) [Dataset]. https://doi.org/10.32614/CRAN.package.anesrake

Postratifieringsvikt: Cellvikter

Skapas genom att fördelningen i populationen delas med fördelningen bland de svarande

Matchar alla variabler i en enda uträkning och tar hänsyn till variationen mellan variablerna (marginalfördelningarna)

$$Cellvikt = \frac{Andel\ i\ populationen}{Andel\ i\ urvalet}$$

Postratifieringsvikt: Cellvikter

$$Cellvikt = \frac{Andel\ i\ populationen}{Andel\ i\ urvalet}$$

Påhittat svarsfördelning: Korstabulering över kön och hemstad

	Kvinnor	**Män**
Göteborg	250 (25%)	250 (25%)
Stockholm	250 (25%)	250 (25%)

Påhittad population: Korstabulering över kön och hemstad

	Kvinnor	**Män**
Göteborg	5 000 (50%)	2 500 (25%)
Stockholm	1 250 (12.5%)	1 250 (12.5%)

Viktvärde för Kvinnor i Stockholm: 12.5/25 = 0.5

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

BEHÖVS VIKTER?

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Internationellt sjunkande svarsfrekvenser

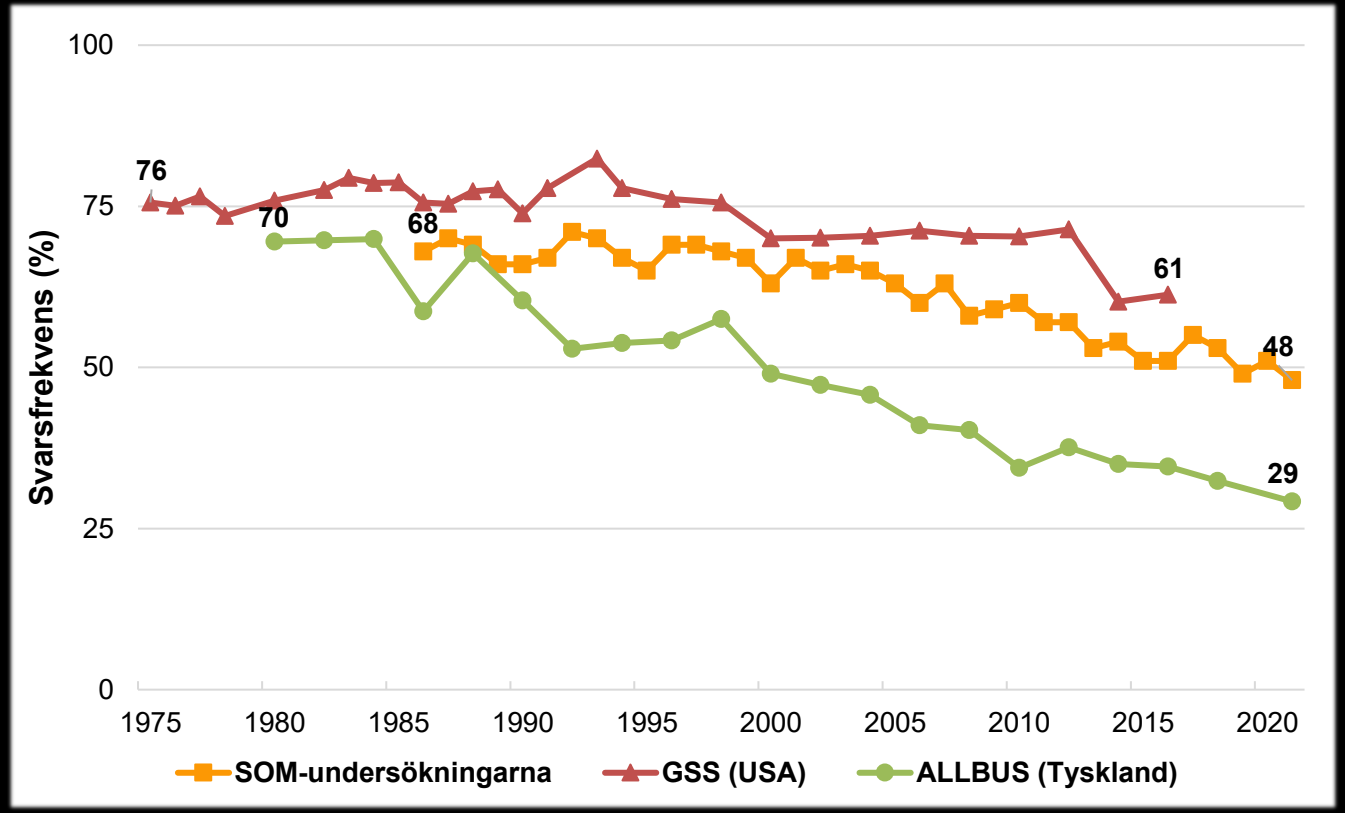

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Än värre: Svarsfrekvensen sjunker snabbare i vissa grupper

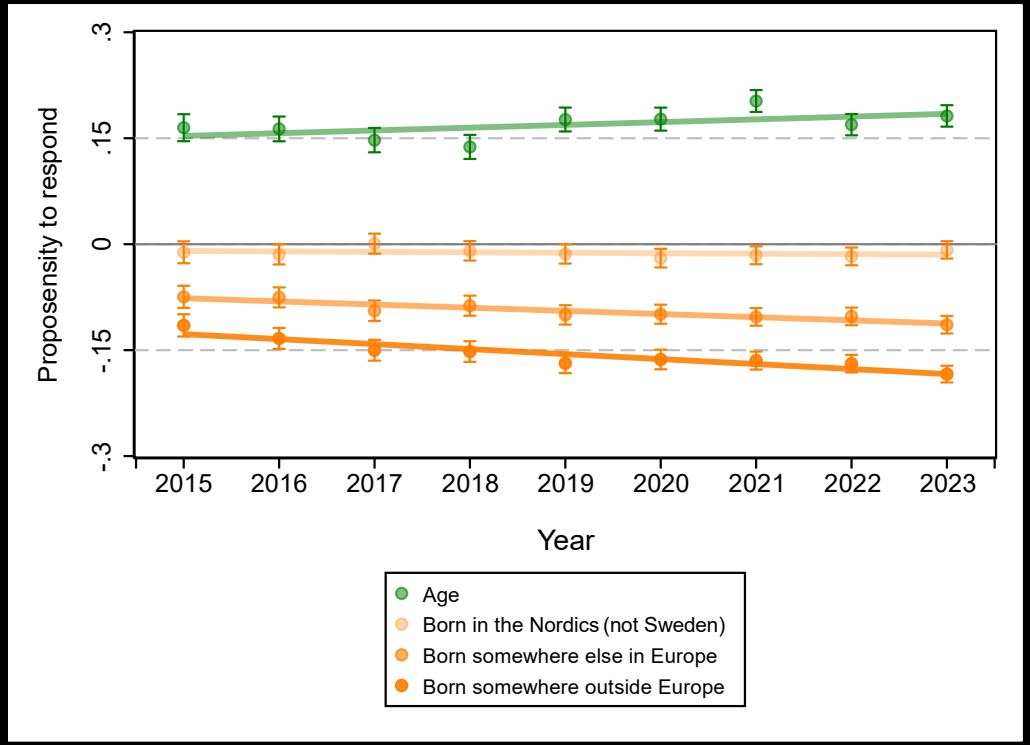

Länk till artikel

Lundmark, S., & Backström, K. (2025). Predicting Survey Nonresponse with Registry Data in Sweden between 1993 and 2023: Cohort Replacement or a Deteriorating Survey Climate? *Survey Research Methods*, *19*(3), 247–265. https://doi.org/10.18148/srm/2025.v19i3.8278

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Vilka svarar och vilka svarar inte?

SOM-undersökningarna 2015 - 2023

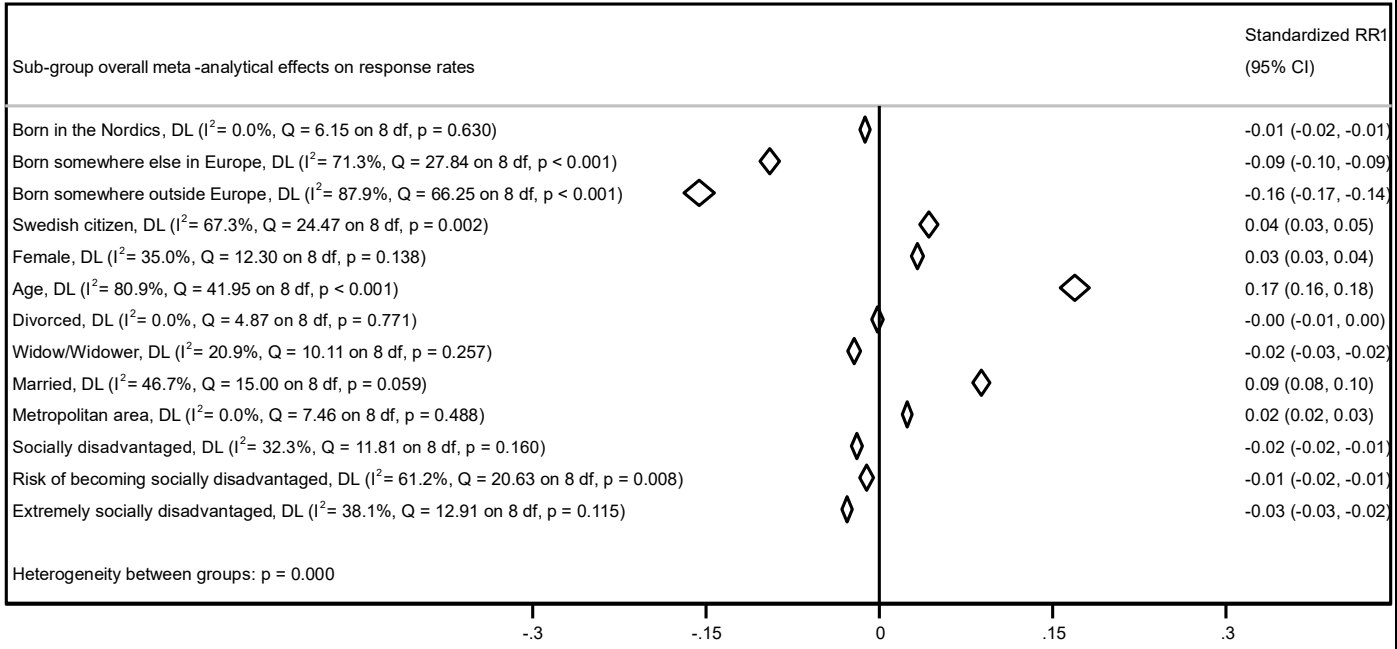

Lundmark, S., & Backström, K. (2025). Predicting Survey Nonresponse with Registry Data in Sweden between 1993 and 2023: Cohort Replacement or a Deteriorating Survey Climate? *Survey Research Methods*, *19*(3), 247–265. https://doi.org/10.18148/srm/2025.v19i3.8278

Länk till artikel

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Utvärdering och val av vikter för SOM-undersökningarna

Utvärdering 2014 och igen 2024

Cellvikter skapades utifrån alla möjliga kombinationer av populationsfördelningar inom:

Kön, ålder, utbildning, civilstånd, hushållsinkomst, storstad, utländsk bakgrund

Mycket statistik finns tillgänglig på statistikdatabasen.scb.se/

Länk till rapport

Analysplan och resultat

Projektstart → Projekt slut

Viktningsprojekt			
Fas 1 Prova ut ett stort antal vikters effekter på tre populationsestimat		**Fas 2** Testa ultimata vikter på tidsserier för SOM-frågor	
Fas 1a Initiala explorativa vikter	**Fas 1b** Nya explorativa viktkombinationer	**Fas 2a** Två vikter, valår	**Fas 2b** En vikt, samtliga år

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Fas 1

Utvärderade vilken vikt som bäst förbättrade tidseriens estimat av kända målvariabler:

- Valdeltagande
- Valresultat
- Körkortsinnehav

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Skillnad oviktat och viktat RMSE för valdeltagande, 1991–2022

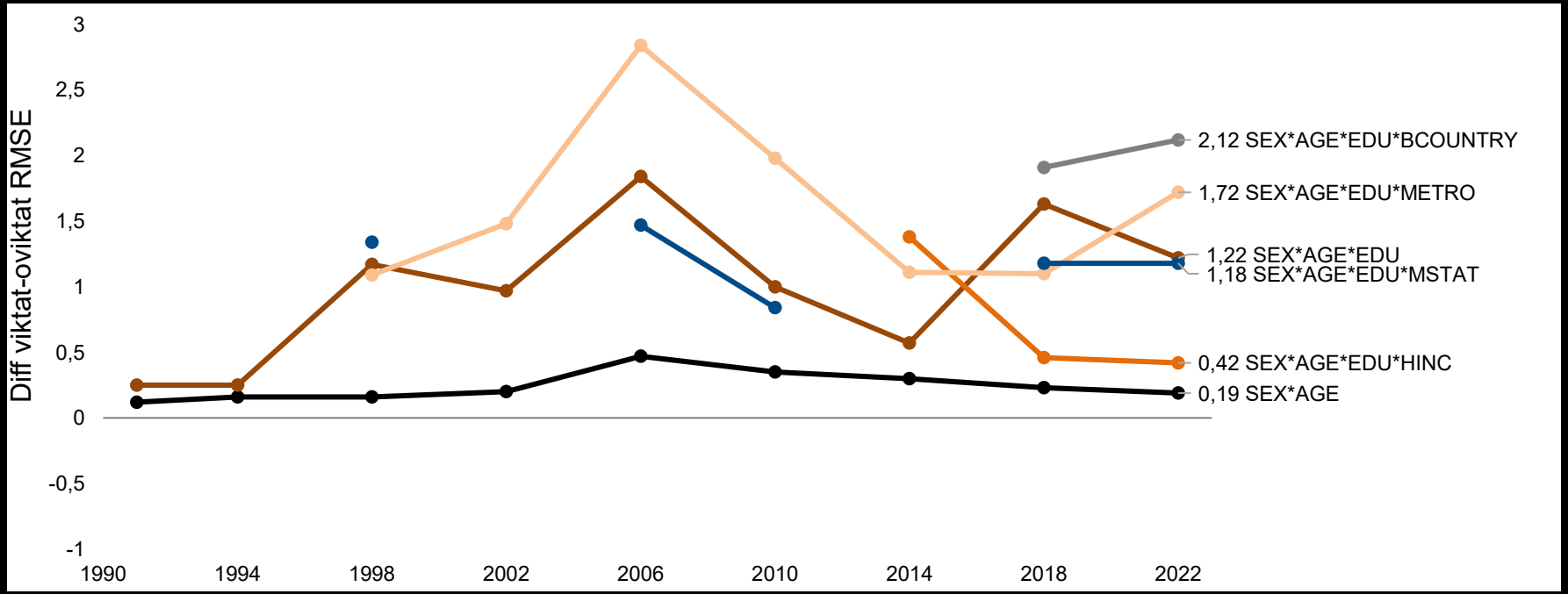

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Skillnad oviktat och viktat RMSE för valresultat, 1991–2022

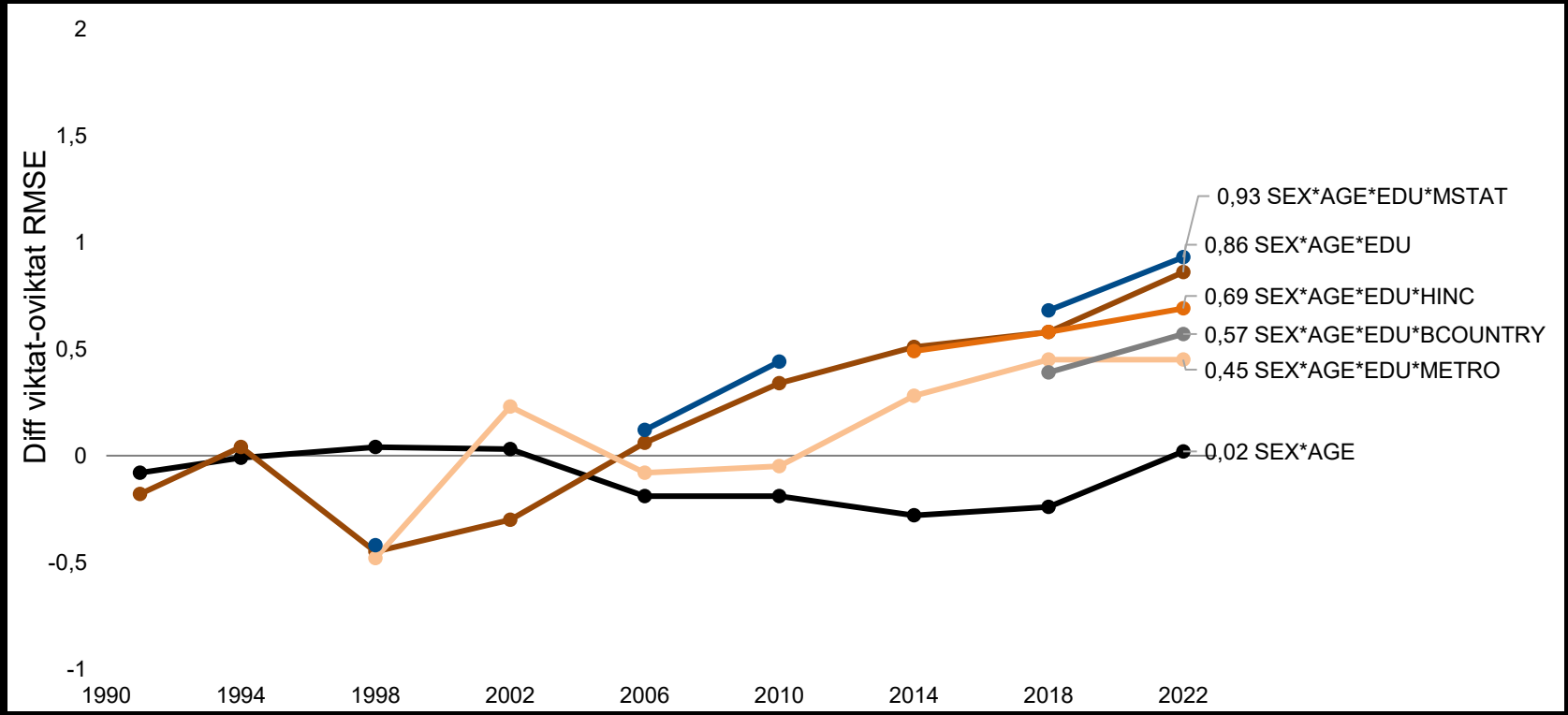

Undergrupp: Sverigedemokraterna

Hur påverkade vikterna skattningen av Sverigedemokraterna?

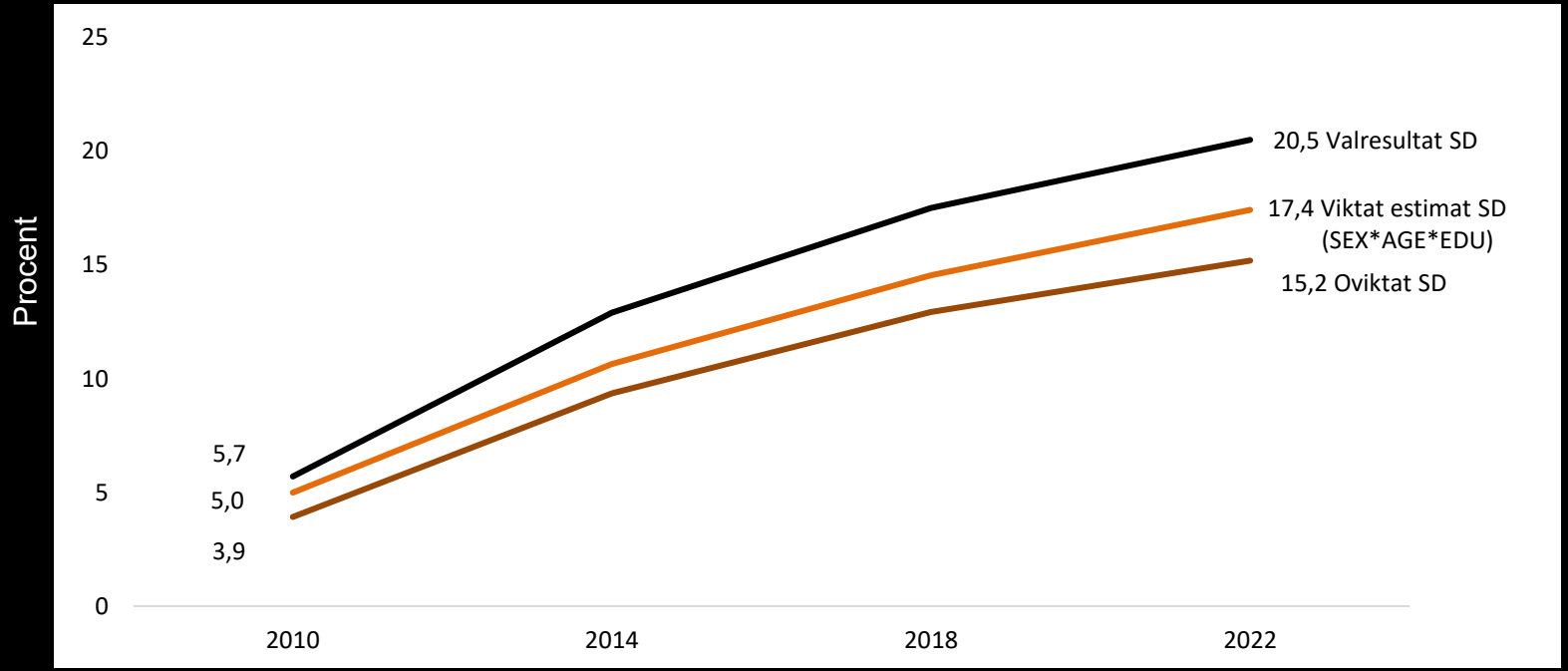

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Fas 2

I majoriteten av frågorna hade vikterna **kön/ålder/utbildning** och **ålder/utbildning/stadsboende** störst påverkan på korrekt skattade målvariabler samt över tidseriens skattningar av förtroende och attityder

Vikten **kön/ålder/utbildning** fungerade allra bäst på att minska felskattningen

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Andel med förtroende för hur radio och TV sköter sitt arbete, 1991–2022 (procent)

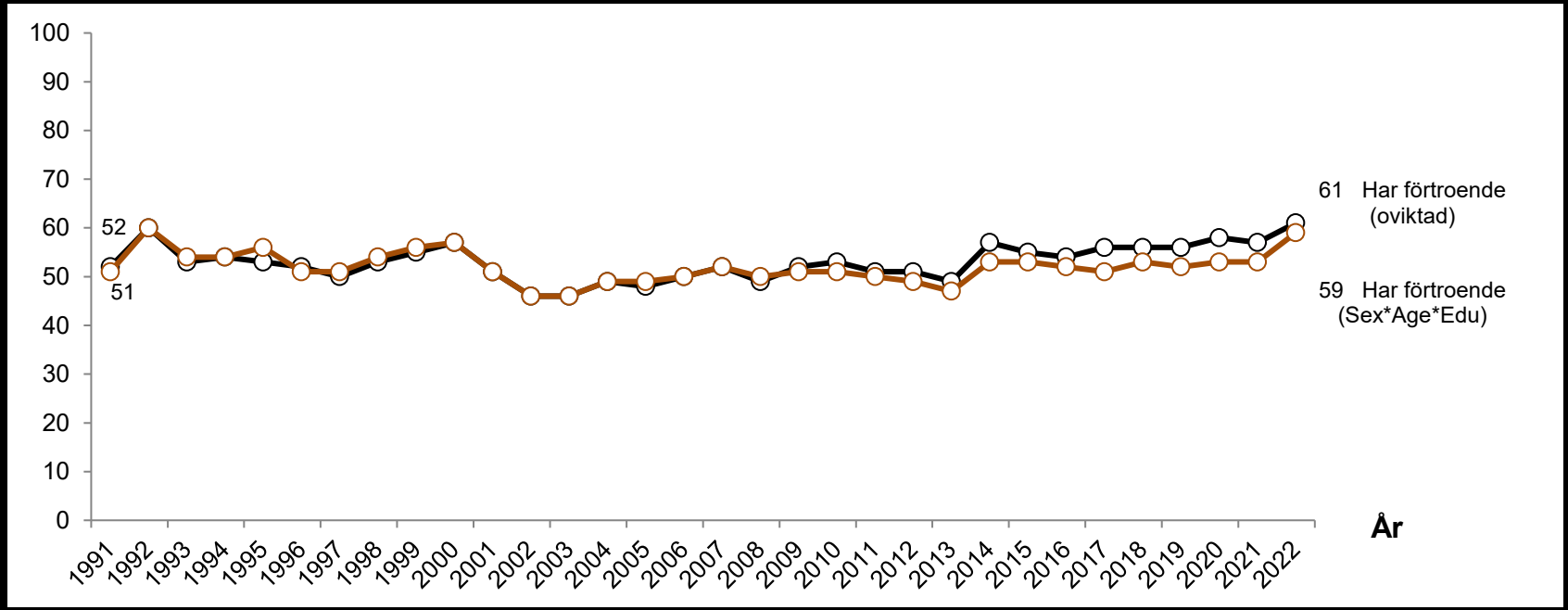

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Andelen intresserade av politik, 1991–2022 (procent)

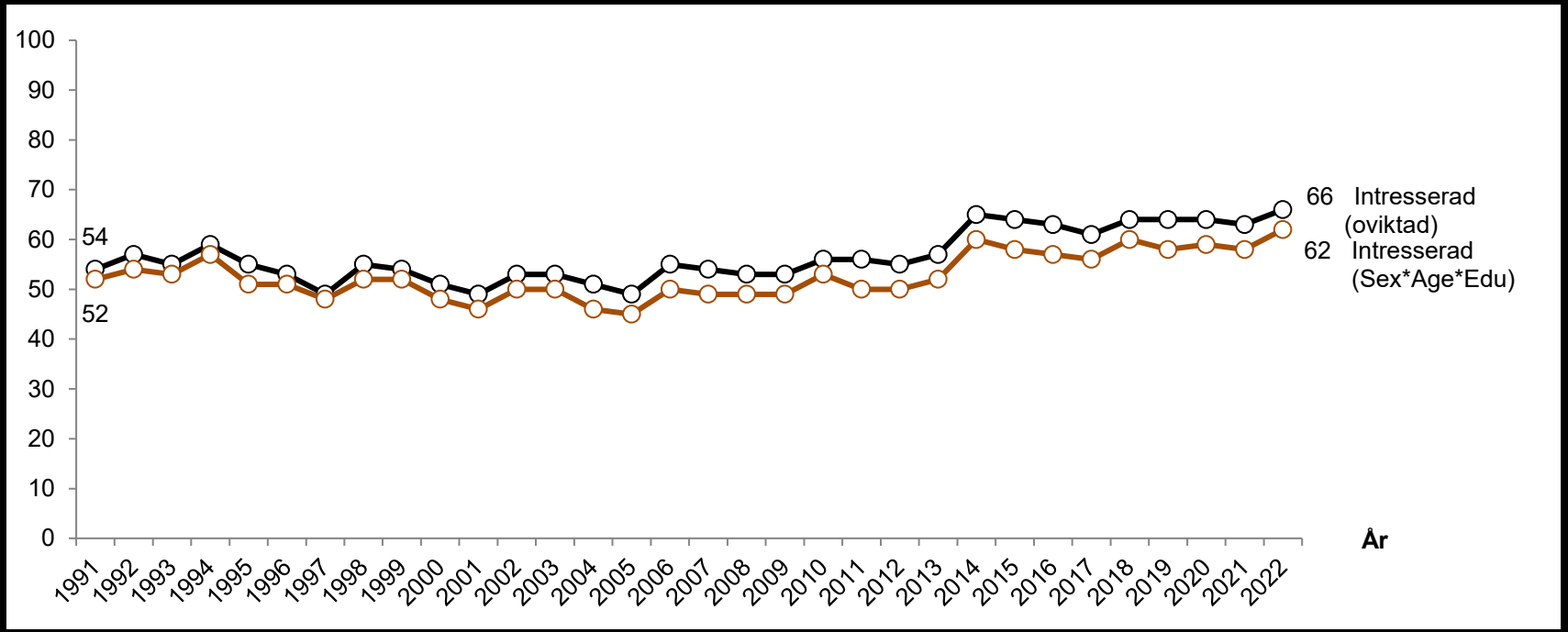

Andel som gått på teater någon gång i halvåret, 1991–2022 (procent)

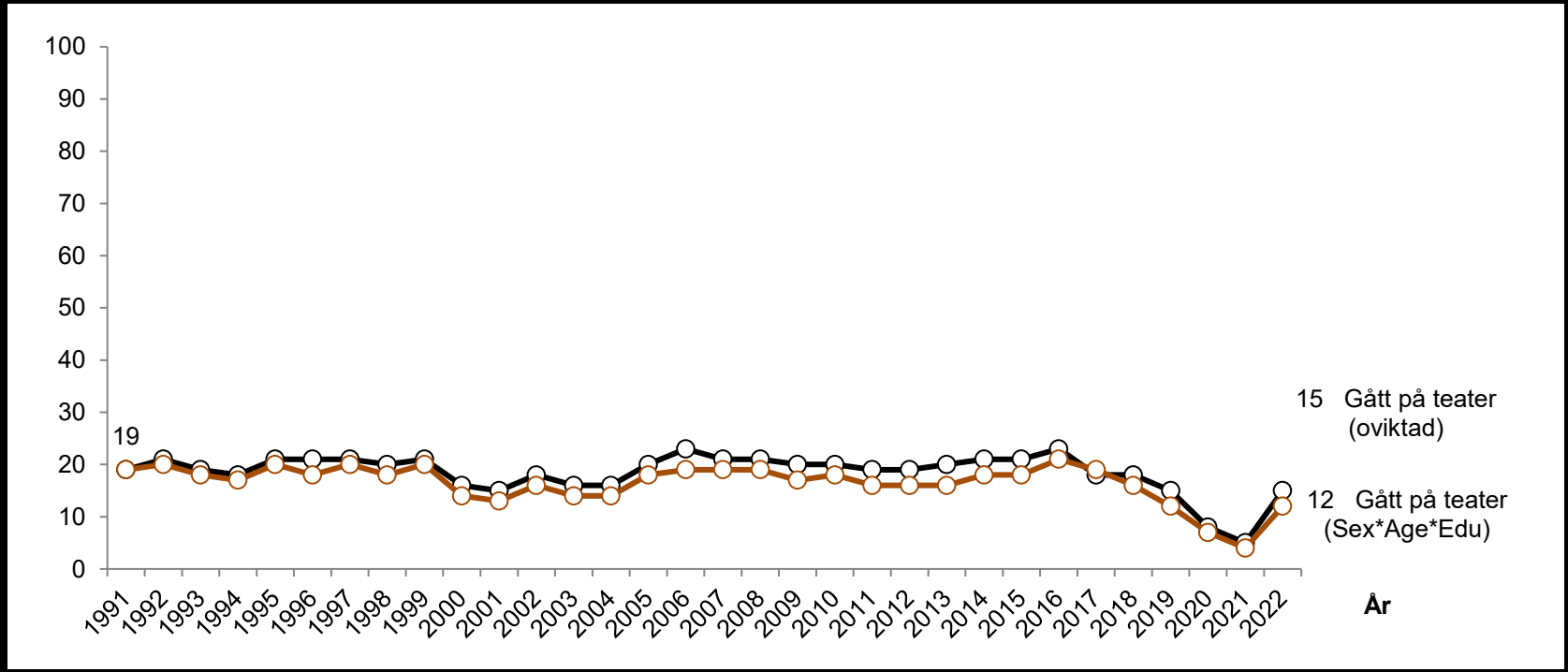

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Våra slutsatser

- Små effekter på skattningen av valdeltagande, valresultat och körkortsinnehav
- Små effekter av att applicera den mest lovande vikten **kön/ålder/utbildning** på tidslinjer för SOM-frågor
- Trenderna i tidserien ändras inte av att vikta
- Indikerar att nonresponse bias kanske inte påverkar skattningarna särskilt mycket

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

MEN!

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

KVARTAL

Profiler Poddar

Svenska Dagbladet

Nyheter Näringsliv Valet Kultur

Debatt | Public service framtid

”Granskningen av SOM en icke-story”

Svenska Dagbladet

Nyheter Näringsliv Valet Kultur Ledare Debatt Livet eSvD

Debatt | Debatten om opinionsmätningar

”Kvartal drar alltför långtgående slutsatser”

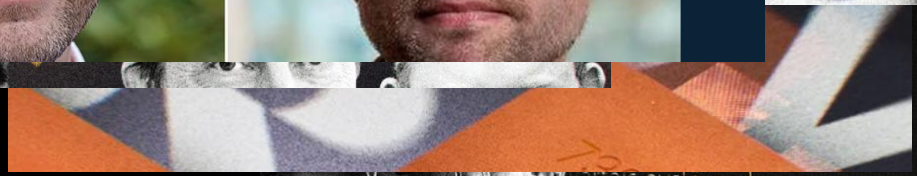

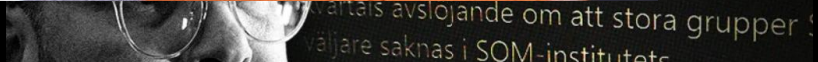

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

HUVUDKRITIKEN:

SOM viktar inte för valresultatet vilket överdriver förtroendet för SVT och SR

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Svårigheter med att vikta för valresultatet

- Kräver kalibreringsvikter då röstfördelning över andra variabler är okänd.
- Respondenters osäkerhet vad röstat på.
- Osäkerhet och misstag ökar ju längre från valet
- Ej röstberättigade
- Mellanvalsår: SOM-undersökningarna mäter endast vilket parti respondenter sympatiserar med, ej vad de röstade på.

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Likväl:

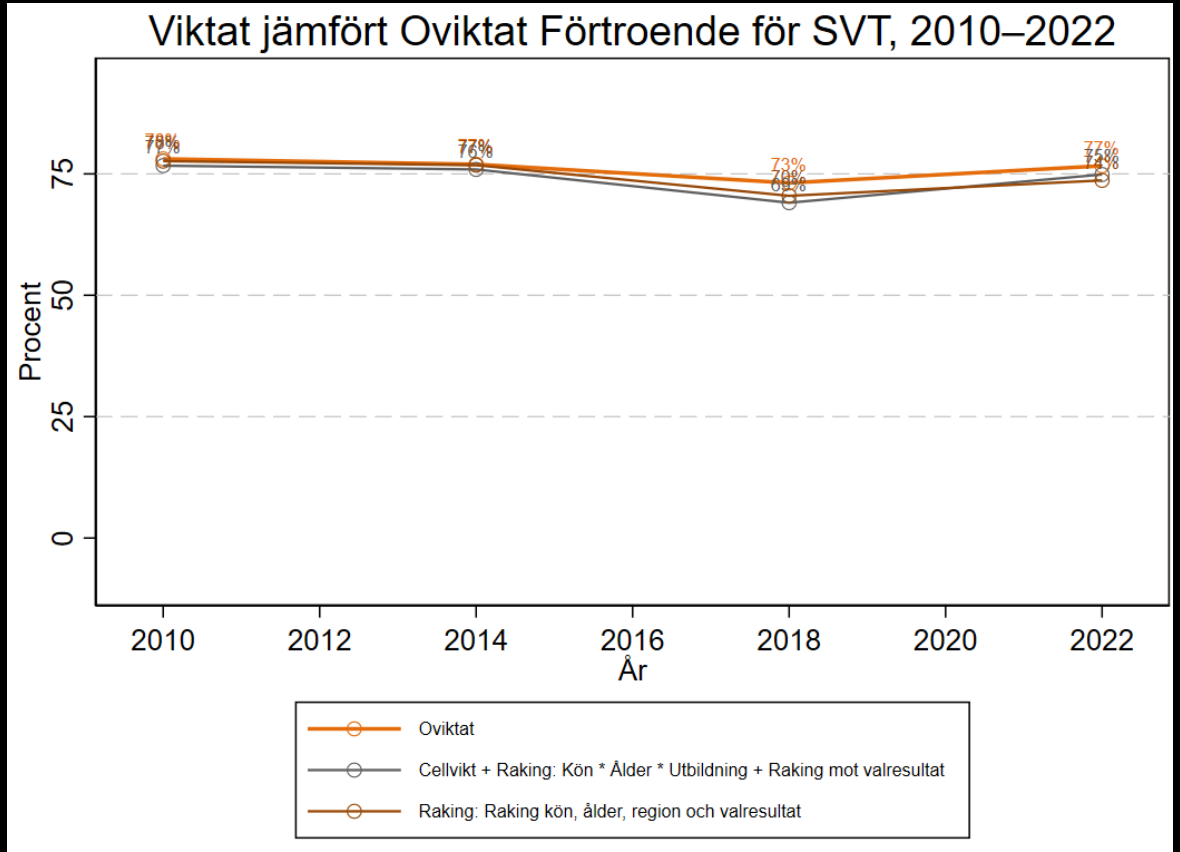

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Förtroende för SVT

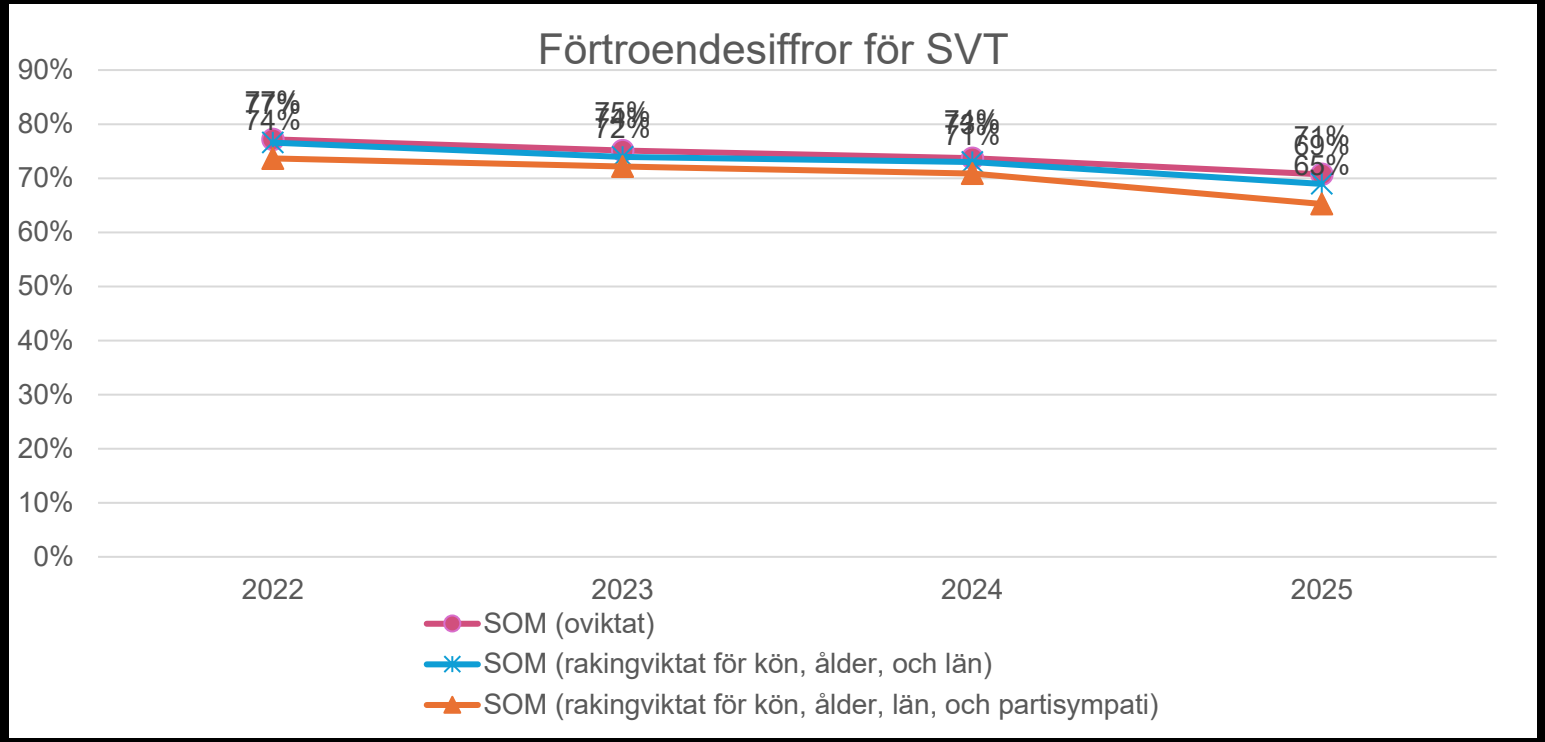

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Förtroende för Polisen

